

Лише Богу відомо; Остання гастроль.

Марк Корда

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Лише Богу відомо

Роман

Хто передбачити міг би, що станеться, був би рівний Зевсу.

Давньоримський поет Марк Пакувій (220–130 рр. до н. е.)

Горе тому, хто провокує революції! Горе тим, хто їх здійснює!

Видатний діяч Французької революції Жорж-Жак Дантон
(1759–1794 рр.)

Революція жадлива і страшна, потворна і насильницька... Таке прокляття гріховного світу.

Російський філософ Микола Бердяєв (1874–1948 рр.)

«Так, жодного сумніву. Це бридкий виплід диявола! — жінка
крушно хитнула головою. — Безжальна потвора, що вилізла з
брудних пекельних глибин!»

Вона з відразою озирнулася довкола, ледь стримуючи зрадливі
сльози. Її останнім притулком стала тюрма, темна, холодна,
смердюча келія з мерзенним лежаком під стіною.

Жінка зі щемом поринула в минуле, приклавши шовкову
хустинку до тремтячих губ. Усе ясне і чисте, все любе й дороге її
серцю осміяно, принижено, розтоптане. Священні ріки потекли
назад.

Вона думала про нього і про них — про Людовіка XVI і любих
дітей. Десять місяців тому Конвент виніс поваленому королю
страшний вирок. Перевагою в один-єдиний голос! Триста шістдесят
один убивчий голос.

На площі Людовіка XV, яку назвали площею Революції, кати
робили звичну справу. Йому скрутили назад руки й обрізали
волосся на голові. Його випхали на ешафот і поклали на місце
смертника.

Гостре лезо ковзнуло донизу. Кров бризнула на засніжені
дошки. Голова покотилася у плетений кошик. Кат Сансон підхопив

її та показав біснуватій юрбі.

«Хай живе республіка!» — гримнув гучний крик. Вістря шабель і списів занурилися в пролиту кров. «Хай живе народ!» — неслося над площею. Капельюх монарха роздерли на дрібні шматки і розтягли на сувеніри.

Але то був лише початок. Після страти чоловіка у неї відібрали дітей: Луї-Шарля віддали на виховання чоботарю Симонові, а Марію-Терезу залишили в похмурому Тамплі.

Її ж... Її перевели у Консьєржері, кинули в цю огидну тюрму. Влаштували ганебне судилище, звинуватили у змові проти республіки. Їй навіть закидали розбещення сина, змусивши хлопчика підписати фальшиве свідчення!

Прокурор Фук'є-Тенвіль зібрав докупи усі плітки, які ходили в народі. Й одинадцяттеро присяжних одностайно винесли вирок, попри гарячкові зусилля захисників...

За стіною ледь чутно скрикнула сова. Супутниця ночі, провісниця нещастя. Добрий ангел відступився від неї, чорний ангел усівся на плече. Лиходій прикував її до ганебного стовпа.

Боліло горло, налетів кашель. Хотілося чашки гарячої кави, або склянки теплого молока, або хоча б ковтка лимонаду. На грубо збитому стільці стояв глечик зі студеною ячмінною водою.

«О небо, дай мені сили! — боляче гупотіло у скронях. — О душе, змиряся в молитві! О серце, не чіпляйся за цей нікчемний світ! Відкрийся нарешті Господу, віддайся на милість Творця!»

Вона написала листа принцесі Єлизаветі, сестрі короля. І з пекучими сльозами на очах вивела останні рядки: «Від усього серця цілую тебе і бідних, милих дітей. Боже, як важко покидати їх назавжди! Прощавай! Прощай!...»

Її повезли на страту в обдертій скрипучій повозці. Скромна одіж: спідниця, біла сорочка і чепчик із чорним бантом. Руки зв'язані за спиною, зап'ястя оперезані чорними стрічками.

Уздовж дороги стояли довгі шеренги солдатів. На будівлях на вулицях Руль і Сент-Оноре тріпотіли триколірні прапори. У натовпі чулися закличні голоси продавців нантських піріжків.

Її життя обірвалося на тій же площі Революції, де склав свою голову Людовік XVI. Піднявшись на ешафот, вона наступила катові на ногу. «Вибачте, милостивий пане, — мовила стиха. — Я ненароком».

Тут у далекому тисяча сімсот сімдесятому парижани вітали її квітами і святковими феєрверками, а тепер, двадцять три роки по тому, — відправили на гільйотину.

О чверть на першу шістнадцятого жовтня V року свободи, II року республіки кат підняв перед натовпом відтятую голову Марії-Антуанетти. Народ вибухнув радісним ревом.

Але революції було мало крові короля і королеви. Мало й крові аристократів, міністрів, генералів, священників. Революція, як той Кронос, почала пожирати власних дітей.

За знаттю і чиновниками, за «байдужими» і «підозрілими» прийшла черга самих бунтівників, відчайдушних жирондистів та якобінців. Кати працювали без спочинку. Сумна година! Підлий час!

Менш ніж за місяць після страти королеви на ешафот зійшла безстрашна мадам Ролан, запально вигукнувши: «О, Свободо, скільки злочинів коїться в ім'я твоє!»

Діти революції з готовністю приймали страшний вирок фортуни і з легкістю приносили моторошну жертву фатальній богині — чужими і своїми життями.

Де вона, гуманна терпимість? Отой високий ідеал просвітителів, натхненників революції.

І чого ще чекати від лукавої долі? Лише Богу відомо...

Осінь 2017 року

Цього ранку Габі вирішив проявити благородство і податися на заробітки.

Так-так, не хропіти до полудня, не кланчити грошей у батьків, не красти всяку всячину на базарах і не дурити кривого Клода, якому вже за вісімдесят: «Дай десятку — Бог поверне тобі сторицею!»

Цього ранку Габі вирішив проявити небувалі моральні якості й щиро здивувався своєму душевному пориву: «Ти шо, ку-ку? Грибів об'ївся? Нюхнув зайвого?»

Проте щось неясне, незбагненне, якась потужна й непереборна сила змела його з ліжка і вперла у голову оті безглузді думки. «Ну й фігня! Скажи хлопцям — здохнуть зі сміху!»

Він добув зі старого потертого комода сіреньку полотняну сумку, якою користувався з пів року тому, — під час минулого приступу благородного безумства.

Тоді за кілька годин непосильної праці... сором навіть сказати... заробив нікудишні двадцять євро, а потім кілька днів підряд істерично проклинав себе за трудовий ідіотизм: «Йолоп! Козел з мігренню! Пеньок необтесаний! Так надриватися за пару мідяків?»

Однак цього недільного ранку — гидке дежавю. Щось знову заїло в баняку. Якесь коротке замикання в макітрі. Чергова напасть на його дурнувату голову. Дідько знає, що там діється! Зрозуміло лишень одне — клятий спалах працелюбства повторився.

Габі зазирнув у полотняну сумку й гарячково перебрав усілякий дріб'язок, який там зберігався. «Еге, добре. А де ж?.. Он воно... А той?.. Я наче клав...» Коли огляд було успішно завершено, хлопець пригадав улюблену фразу кривого Клода: «Порядок. Як у камері. Навіть Лисий не придереться». Емоційні розповіді старого про його кримінальну молодість, про тюрягу в Марселі й приятеля на прізвисько Лисий викликали у Габі бурхливе захоплення.

Він бігцем спустився в метро й вирішив податися до давно облюбованого місця — собору Нотр-Дам. Однак тепер він не був таким наївним, як минулого разу. І не поривався зайняти краще місце, біля самісінького собору. Він знав про сфери впливу і зони контролю, куди йому — в ті грошовиті сфери й прибуткові зони — не можна було навіть носа потикати. Не вільно було навіть зиркати. Боронь Боже!

Тепер він чітко розумів: той сліпий, що сидить біля входу, який наздогнав його аж перед мостом, справді може вуха повідривати. А той кривий, від якого Габі не вдалося втекти попри всю свою спритність, уже не обмежиться копняками. Навіть не надійся! «Пам'ятай, сопляче, ще раз тут підсядеш, лише раз тут знову покажешся — пожалкуєш, що на світ вилупився! Затямив?»

Звісно ж, він затямив. Добре усе затямив! Він збагнув навіть більше: крім тих двох, сліпого і кривого, крім жмені інших таких самих сліпих, підсліпуватих, кривих і кульгавих, — містом товклося чимало інших ділових людей, які щодня збирали з сердешних туристів багатотисячне мито. Ці милі дядечки, що опікали злидарів, сиділи у скромних новеньких «мерседесах» поблизу хлібних місць із потужними біноклями в руках, уважно слідкуючи за непорушністю кордонів, сфер впливу і зон відповідальності.

Габі збіг сходами до річки, на набережну. Там було тихо й порожньо, поблизу жодної душі. Неподалік, під мостом, був такий собі притулок для бездомних, які на ніч стягували сюди картонні коробки і всілякі ковдри, хустки, піджаки та інший розмаїтий крам. У холодні паризькі ночі це діряве барахло відразу перетворювалось на неоціненний скарб, рятуючи кволеньку людську плоть від нещадного буйства природи.

Хлопець сховався між двома великими діжками і дістав із полотняної сумки всіляке лахміття. Натягнув на себе подерті штани, светр, шапку, рукавиці й батькові порепані кросівки. А тоді перед

маленьким надбитим дзеркалом обережно наклеїв на ніжне юнацьке обличчя вуса й бороду, щоб завершити чарівне перевтілення. Готово! «Без них, без цих добрих туристів, йому, старому, не вижити у цьому безжальному, ворожому, жорстокому світі, — подумки входив у новий образ Габі. — Лише на них, на цих добрих туристах-перехожих, зараз тримається його віра у Добро, Милосердя та Справедливість!» Еге ж, не більше і не менше: віра знову тримається на гаманцях!

Він завбачливо примостився подалі від собору. Йому так кортіло заробити, так кортіло! Але ще більше, набагато більше, йому хотілося миру і душевного спокою. Якщо сказати точніше, він думав насамперед про те, як зберегти своє тендітне тіло від грубої розправи місцевих калік, злидарів та інших брутальних бізнесменів. Звичайно, без грошей — ніяк, зовсім ніяк. Але ж без рук і ніг — не легше. Навіть порівнювати не варто. А з тими двома, сліпим і кривим, що наздогнали його пів року тому, — з ними краще не жартувати! За одного заможного туриста вони десяток кволих порішають! А може, й зо два десятки. Усе залежить від натхнення.

Габі склав свої речі до полотняної сумки, підібрав кострубату палицю і стовчену картонну коробку від поп-корну. Всі приготування до чергової трудової місії, до його другої героїчної спроби заробити гроші чесною працею, стоячи на колінах на холодних кам'яних плитах неподалік величного собору Нотр-Дам, було завершено.

«Не кисни, хлопче, — не раз казав кривий Клод. — Не дрейф! Крути рулетку — хапай монетку!»

Він дійшов до наперед визначеного місця, смиренно опустився на коліна і покірно схилив голову перед неминучим.

У стовчену картонку почали зі стуком летіти дрібні гроші — перші пожертви від милосердних туристів.

Йому нещодавно виповнилося дев'яносто п'ять. Ясно, це ще не вік Мафусаїла. Та все ж гріх нарікати — стаж добрячий!

Він багато знав і чимало розумів із того, що коїлося на грішному світі. Але й тепер, навіть з цим поважним багажем знань і досвіду він не наважився б сказати, що збагнув суть буття чи осягнув високий сенс людського існування. Ні, ні, не наважився б. Нізащо!

Це лише самовдоволені молокососи, яким тільки-но минуло шістдесят-сімдесят, повчають усіх підряд. Мудрують про велике й вічне, про святість і честь. Невтомно плещуть язиками про все підряд, насупивши зморщені лоби і киваючи вказівними пальцями, викривленими старечим артритом. Тупаки! Недоумки!

Йому значно ближчою була розсудлива позиція Сократа: «Я знаю, що я нічого не знаю!» Бо чим більше людина живе на цьому світі, з роками переконувався він, чим глибше занурюється у таємниці навколишнього світу, тим виразніше й очевидніше усвідомлює свою мізерність, немічність, нікчемність. Бо усе — лише марнота. Суєта суєт.

Час од часу він їхав у собор, щоб подякувати Господу за Його безмежне терпіння до нього, грішного, та за право користати з Його безмірної ласки до нього, негідного раба. Двоє бичків-охоронців у чорних костюмах, білих сорочках, синіх краватках і блискучих лакованих черевиках щоразу супроводжували його на зустрічі з Творцем і пильно стежили за кожним його рухом: певно, щоб не утнув чогось негідного, аби не зіпсував свого реноме перед Страшним судом.

Крім тих благих духовних намірів, охоронці мали й інші, не менш важливі й відповідальні завдання. Старий був власником величезних статків, які потрібно було зберегти, втримати у родині, не розтринькати на добродійність, не роздарувати всіляким зажерливим прохачам, яким не було кінця і краю. Вони домагалися зустрічі з дідуганом і закидали його сльозливими

листами-проханнями про допомогу, без якої начебто й життя урветься, а обурене людською байдужістю сонце перестане сходити над землею. Не будь жлобом! Поділися! Дай нам!

Старий сприймав усе спокійно, навіть стоїчно. Не даремно ж стільки десятиліть він терпеливо тренував свої тіло й дух. Хоча, як сказати... Радше, це не він свідомо й завзято загартовував себе, а безжальні й непереборні обставини настирно муштрували його. Інколи — досить поблажливо й делікатно, а часом — так грубо й безцеремонно, що іскри сипалися з очей. Але що вдієш? Треба терпіти! Школити себе! Тим паче, що бажання здатися, скоритися, впасти навколішки у нього ніколи не було. Ніколи!

Крім того, він знав, що його турботлива родина аж мліє від страху й здригається від думки, що він раптом надумає переписати заповіт. Адже його любі родичі стільки праці вклали у той безцінний папір, щоб хоч якось узгодити свої скромні фінансові потреби і при цьому не жерти один одного живцем у нещадній бійці за його майно. Адже вони мусили стільки місяців підряд від рана й до ночі вести з ним лагідні розмови, догідливо вклонятися й кивати головами, усміхатися й підтакувати. Адже їм довелося так довго теревенити про його неперевершену мудрість, добре й велике серце, ніжні родинні почуття. Вдруге на такий подвиг вони не здужають! Ніяк!

Він усе це розумів і подумки втішався. З іншого боку, скільки можна битися й боротися, скільки можна пручатися цьому непривітному й непоступливому світові? На все — свій час, своя пора. Його час сплив, його пора минула. Однак інколи, зовсім зненацька, у старечій голові щось просиналося, щось неначе ставало дибки. І йому здавалося, що він знову той відчайдушний хлопець, готовий перевернути Париж догори дном! Та ні, перевернути Париж — надто зухвало! А ось встругнути якусь дурницю, устроїти шпильку в ніжну сідницю дорогої родини — о, це йому під силу.

Ще й як під силу! Нехай не сумніваються.

Він на мить задумався. Підійшов до сталевого сейфа. Приклав палець до сканера й повернув ручку. Масивні двері тихо скригнули, покірно відхилилися і відкрили привабливу картину повного матеріального достатку — такого собі капіталістичного комунізму. Від кожного по можливостях, кожному по потребі. Бери — не хочу. Рай у шафі! Його правнук Франсуа захоплено казав: «Блін, діду, та це ж печера Алі-Баби!» Колись таке видовище його тішило і надихало. Додавало сили, рішучості та завзяття. Колись, але не тепер — старого горобця на крихті хліба не впіймаєш. На порозі Вічності той тягар лише тягне душу до пекла. Лише примножує гріхи.

Він поволі роздивився скарби, що тихо примостилися на металевих полицях. І вгледів золотий перстень з дорогоцінним рубіном виняткового розміру й неперевершеної ювелірної огранки. Це був справжній шедевр, за володіння яким його сердечні родичі готові були зацілувати його до смерті чи роздерти один одного у праведному бою. Так, для них це був майже священний бій — за своє законне право на спадщину, гарантоване їм Конституцією і захищене усією могутністю Держави — законами, судами, армією та поліцією. «Нехай оближуться! — старий вхопив дорогоцінний перстень і рішуче запхав до кишені. — Вони й того не заслужили, що вже отримали. Трутні!»

Він легко зачинив сейф і натиснув кнопку виклику секретаря. За хвилику на порозі кабінету з'явився високий симпатичний молодик у сірому елегантному костюмі, голубій сорочці, червоній краватці й коричневих туфлях. Секретар утупив покірний погляд у старого, чекаючи розпоряджень.

Дідуган у розкішному шерстяному костюмі, білосніжній сорочці з чорним метеликом і чорних шкіряних черевиках усміхнувся секретареві й бадьоро показав:

— Пора в собор!

Секретар кивнув і вийшов із кабінету.

Старий увімкнув мобільний і дав короткі вказівки.

Тоді задоволено кашлянув і стиха мовив собі під ніс:

— Ще треба пожити! Поки Господь не передумав.

Габі терпеливо стояв на колінах, з острахом зиркаючи на професійних жебраків, які спритно збивали бабки під самим собором.

Він був переконаний, що розмістився на цілком безпечній відстані від войовничих конкурентів, аби спокійно провадити свій чесний скромний бізнес.

Саме так — чесний і скромний. Аж надто чесний, бо коліна вже ледве витримували. І зовсім скромний, тому що його заробіток ще навіть не досягнув ганебного показника у двадцять євро.

Це ж сором! Як можна бути такими черствими до згорбленого німечного старого? Сором! Як можна байдуже проходити повз нього, навіть не кліпнувши оком? Не кинувши й долара? Чи євро? Чи фунта? Сором!..

Ось його минули завжди розкуті американці, балакаючи на всю вулицю про щось своє. За ними чинно потягнулися завжди скромні японці, упівголоса обговорюючи перші враження від знайомства з французькою столицею. Якась старенька пані раптом зробила задній хід і кинула в картонку Габі кілька євро.

Його підсвідома прихильність до японців відразу зросла. До уже відомих чеснот цього народу він із приємністю додав ще одну, причому найбільш вагому і значиму, — щедрість. «Нехай японські боги дарують японцям добрі заробітки, — подумав Габі, — аби ті могли поділитися набутих із нужденним людом Європейського Союзу».

Він упіймав себе на тому, що став якось дивно міркувати. Він ніколи не ходив до соборів, костелів, мечетей, синагог, а тут раптом... Дивна річ, став думати моральними категоріями, наче відсидів у школі на уроці доброї поведінки. Але ж він уже давно до школи не ходив. Дуже давно! Уже й забув, що це таке. І навіть тоді, коли він до школи ще ходив, він туди не ходив. Він до неї не втрапляв. Він до неї не доходив. Такі от логічні парадокси.

«Певно, це якісь особливі флюїди з собору. Йому вже сотні років, у ньому давно вселився особливий Дух. Навіть на такій відстані від храму можна відчувати його незбагненний вплив. Зажди-но, а як же ті чуваки, що сидять під самим входом? Що мало не скалічили мене пів року тому? Чому той блаженний Дух не додає їм ласки, доброти і смиренності? На такій короткій відстані від соборних флюїдів вони вже давно мали б пурхати над землею, як янголи! Хіба ні? Дивна річ».

Раптом він краєм ока зауважив... Що за чортівня?.. Над його скромною скарбницею нависла худенька дитяча рука. У наступну мить вона спритно занурилась у картонну коробку від поп-корну, а тоді ще спритніше здійнялася й понеслася за вертким кістлявим тілом. З худенької руки вислизнула одна-єдина монетка і наче в насмішку над паскудною удачею Габі підкотилась до спорожнілої картонки. «От і маєш! Чесний заробіток! Краще б до кишені усе сховав! А не забивав собі голову байками про флюїди! Йолоп! Козел з мігренью! Пенюк необтесаний!..»

Поки він так побивався над своєю неприхильною долею, сцена нахабного пограбування за участю підступного малолітнього злочинця добряче потішила старого мільярдера. Він саме поволі сунув свої дорогі чорні черевики від собору до машини, вибираючи з-поміж німецьких і злиденних когось... Кого саме?.. «Того», кого збирався ошчасливити дарунком, бо «той», невідомий і досі ще не обраний, напевно, вартий цього дарунка значно більше, ніж усі

безцінні родичі мільярдера, зібрані до купи. Е-е, звісно, так! Звісно...

Аж тепер дідуган-мільярдер зробив свій вибір. Ось він, нещасний старий, обкрадений нахабним малим! Ось хто своїм скромним життям і смиренним терпінням заслужив цей дорогий дарунок — для безтурботної та радісної старості. Ось на кого йому вказало саме Провидіння, зупинивши його перед цим вартим усілякого співчуття старим. Його обікрав малолітній хуліган, а він навіть слова кривого не промовив, не став клясти й махати кулаками, не кликав поліцію і не просив помочі в перехожих. Яке святе терпіння! Яке просте народне благородство! Пихаті родичі за сотню євро готові повбивати один одного, а цей праведник мовчки втратив останній кусень хліба — і навіть не зойкнув!

Мільярдер озирнувся на своїх бичків-охоронців у чорних костюмах, білих сорочках, синіх краватках і блискучих лакованих черевиках. Вони саме палко сперечалися про футбол і дошкульне протистояння «ПСЖ» та «Ліона». Вони завзято обговорювали останні плітки з роздягалень й старанно перемивали кістки тренерів і спортсменів. У запалі розмови охоронці не зауважили, як дідуган на диво хутко підскочив до старого жебрака й легко опустив у картонну коробку від поп-корну масивний золотий перстень із неповторним каменем.

— Не згуби! — пробурчав дідуган до згорбленого старого. — Сховай до найглибшої кишені. Негайно сховай! Бо знову облажаєшся.

...

Далі — у повній книжці «Лише Богу відомо; Остання гастроль».

nashaknyga.com.ua